

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a noua)

1 iunie 2017^{*i}

„Trimitere preliminară — Combaterea întârzierii efectuării plăților în cazul tranzacțiilor comerciale — Directiva 2011/7/UE — Contracte de închiriere comercială pe durată nedeterminată — Întârzieri în efectuarea plății chiriei — Contracte încheiate înaintea expirării termenului de transpunere a acestei directive — Reglementare națională — Excluderea unor astfel de contracte din domeniul de aplicare în timp al directivei menționate”

În cauza C-330/16,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia, Polonia), prin decizia din 16 mai 2016, primită de Curte la 10 iunie 2016, în procedura

Piotr Zarski

împotriva

Andrzej Stadnicki,

CURTEA (Camera a noua),

compusă din domnul E. Juhász, președinte de cameră, și domnii C. Vajda și C. Lycourgos (raportor), judecători,

avocat general: domnul M. Bobek,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru domnul Zarski, de B. Stankiewicz, de Z. Korsak și de A. Ostrowska-Maciąg, radcy prawni;
- pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;
- pentru guvernul spaniol, de M. A. Sampol Pucurull, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de M. Patakia, de A. C. Becker și de J. Szczodrowski, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

* Limba de procedură: polona.

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 1 alineatul (1), a articolului 2 punctul 1, precum și a articolelor 3, 6 și 8 și a articolului 12 alineatul (4) din Directiva 2011/7/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 februarie 2011 privind combaterea întârzierii în efectuarea plăților în tranzacțiile comerciale (JO 2011, L 48, p. 1).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Piotr Zarski, pe de o parte, și domnul Andrzej Stadnicki, pe de altă parte, cu privire la compensația pentru costurile de recuperare efectuate de domnul Zarski pentru recuperarea chiriilor restante de la domnul Stadnicki.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 2000/35/CE

- 3 Articolul 6 alineatul (3) din Directiva 2000/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 iunie 2000 privind combaterea întârzierii efectuării plăților în cazul tranzacțiilor comerciale (JO 2000, L 200, p. 35, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 226) prevede:

„În transpunerea prezentei directive, statele membre pot exclude:

[...]

(b) contractele care au fost încheiate anterior datei de 8 august 2002 [...].”

Directiva 2011/7

- 4 Considerentul (12) al Directivei 2011/7 are următorul cuprins:

„Întârzierea în efectuarea plăților constituie o încălcare a contractului care, în majoritatea statelor membre, a devenit atractivă din punct de vedere financiar pentru debitori, datorită dobânzilor mici sau inexistente aplicate pentru întârzierea în efectuarea plăților și/sau a procedurilor greoaie de acțiune. Pentru a inversa această tendință și pentru a descuraja întârzierile în efectuarea plăților, se impune o schimbare decisivă în direcția creării unei culturi a efectuării prompte a plăților, inclusiv aceea în care ar trebui să fie considerat, în toate situațiile, drept clauză sau practică contractuală inechitabilă orice caz de excludere a dreptului de a percepe dobânzi. Această schimbare ar trebui să includă, de asemenea, introducerea unor dispoziții specifice referitoare la termenele de plată și la despăgubirea creditorilor pentru cheltuielile suportate și, printre altele, dispoziții care să constate caracterul vădit inechitabil al excluderii dreptului la despăgubire pentru cheltuielile suportate în vederea recuperării fondurilor.”

- 5 Potrivit articolului 1 alineatul (1) din Directiva 2011/7:

„Prezenta directivă urmărește să combată întârzierea în efectuarea plăților în tranzacțiile comerciale, în vederea asigurării funcționării adecvate a pieței interne, promovând astfel competitivitatea întreprinderilor, în special cea a [întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri)].”

6 Articolul 2 din această directivă prevede:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

1. «tranzacții comerciale» înseamnă tranzacții între întreprinderi sau între întreprinderi și autorități publice care conduc la furnizarea de bunuri sau prestarea de servicii contra cost;

[...]”

7 Sub titlul „Compensația pentru costurile de recuperare”, articolul 6 din Directiva 2011/7 prevede:

„(1) Statele membre se asigură că, atunci când dobânda pentru efectuarea cu întârziere a plăților în tranzacțiile comerciale devine exigibilă în conformitate cu articolul 3 sau 4, creditorul are dreptul de a obține de la debitor o sumă fixă de 40 [de euro], în calitate de despăgubire minimă.

(2) Statele membre se asigură că suma fixă menționată la alineatul (1) este exigibilă fără a fi necesară o notificare și reprezintă o despăgubire pentru cheltuielile de recuperare ale creditorului.

(3) În plus față de suma fixă menționată la alineatul (1), creditorul este îndreptățit să solicite o despăgubire rezonabilă de la debitor pentru orice cheltuieli de recuperare care depășesc suma fixă respectivă angajate din cauza efectuării cu întârziere a plăților de către debitor. Aceste cheltuieli ar putea să includă cheltuielile suportate, printre altele, în vederea angajării unui avocat sau a unei firme de colectare a debitelor.”

8 Articolul 12 alineatul (4) din directiva menționată prevede:

„În transpunerea prezentei directive, statele membre decid dacă exclud contractele care au fost încheiate înainte de 16 martie 2013.”

9 Articolul 13 primul paragraf din aceeași directivă prevede:

„Directiva 2000/35/CE se abrogă de la 16 martie 2013, fără a aduce atingere obligațiilor care revin statelor membre privind termenele de transpunere a directivei în legislația națională și de aplicare a acesteia. Cu toate acestea, directiva menționată continuă să se aplice contractelor încheiate înainte de data de la care prezenta directivă nu se mai aplică [a se citi «înainte de această dată, cărora prezenta directivă nu li se aplică»] în temeiul articolului 12 alineatul (4).”

Dreptul polonez

10 Directiva 2011/7 a fost transpusă în ordinea juridică poloneză prin Legea din 8 martie 2013 privind termenele de plată în cazul tranzacțiilor comerciale (denumită în continuare „Legea din 8 martie 2013”), care a intrat în vigoare la 28 aprilie 2013 și care a abrogat Legea din 12 iunie 2003 privind termenele de plată în tranzacțiile comerciale.

11 Articolul 4 din Legea din 8 martie 2013 prevede:

„În sensul prezentei legi:

tranzacții comerciale – înseamnă contracte care au ca obiect furnizarea de bunuri sau prestarea de servicii contra cost, atunci când sunt încheiate de părțile menționate la articolul 2 în cadrul activității lor economice;

[...]”

12 Articolul 10 din legea menționată prevede:

„1. După data la care dobânzile menționate la articolul 7 alineatul 1 sau la articolul 8 alineatul 1 devin exigibile, creditorul are dreptul de a obține de la debitor, fără notificare prealabilă, o sumă fixă reprezentând despăgubirea pentru costurile de recuperare ale creditorului. Această sumă este echivalentul în zloți polonezi (PLN) al sumei de 40 de euro, calculată pe baza cursului mediu al Băncii Naționale a Poloniei valabil în ultima zi lucrătoare a lunii care precedă luna scadenței plății.

2. În plus față de suma menționată la alineatul 1, creditorul are dreptul de a i se rambursa costurile de recuperare care depășesc această sumă.

3. Dreptul de a obține suma prevăzută la alineatul 1 ia naștere pentru tranzacția comercială respectivă sub rezerva articolului 11 alineatul 2 punctul 2.”

13 Articolul 15 din Legea din 8 martie 2013 prevede:

„1. În cazul tranzacțiilor comerciale încheiate anterior intrării în vigoare a legii se aplică dispozițiile aplicabile anterior.

[...]”

14 Spre deosebire de articolul 10 alineatul 1 din Legea din 8 martie 2013, nicio dispoziție a Legii din 12 iunie 2003 privind termenele de plată în tranzacțiile comerciale nu prevedea dreptul creditorului de a pretinde o compensație forfetară de 40 de euro pentru costurile de recuperare suportate.

Litigiul principal și întrebările preliminare

15 Părțile din litigiul principal sunt întreprinzători care au încheiat, la 20 septembrie 2010, un contract de închiriere pe durată nedeterminată în temeiul căruia locatarul, domnul Stadnicki, a utilizat spațiile de birouri aparținând proprietarului, domnul Zarski, în schimbul unei chirii. Proprietarul i-a pretins locatarului plata unei compensații având un quantum forfetar de 40 de euro pentru costurile de recuperare a chiriilor plătite cu întârziere din 9 aprilie 2014 până în luna februarie 2015.

16 Săd Rejonowy dla m. st. Warszawy (Tribunalul Districtual din Varșovia, Polonia) a respins acțiunea domnului Zarski, întemeiată pe articolul 10 alineatul 1 din Legea din 8 martie 2013, pentru motivul că, în conformitate cu articolul 15 din legea menționată, aceasta nu era aplicabilă contractelor încheiate anterior datei de 28 aprilie 2013. Domnul Zarski a formulat apel împotriva acestei decizii la instanța de trimitere.

17 Această instanță ridică problema dacă închirierea de spații reprezintă un serviciu în sensul articolului 2 punctul 1 și al articolului 3 din Directiva 2011/7.

18 În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, instanța de trimitere are îndoieli cu privire la aspectul dacă, în cazul unui contract de închiriere pe durată nedeterminată, tranzacția comercială corespunde contractului sau „tranzacției” izolate și distincte pe care o constituie fiecare plată a chiriei. Potrivit acesteia, contractul s-ar compune dintr-o serie de operațiuni care constituie o succesiune de tranzacții comerciale. Legea din 8 martie 2013 ar limita, desigur, tranzacțiile comerciale la contracte. Cu toate acestea, ar subzista o îndoială cu privire la aspectul dacă legiuitorul Uniunii Europene protejează un act juridic precum un contract sau dacă acesta garantează de asemenea un „fapt economic efectuat de o parte economică”, precum plata în contrapartidă a livrării de bunuri sau de servicii.

- 19 Potrivit instanței de trimitere, din articolul 2 punctul 1 din Directiva 2011/7 rezultă că, deși orice contract este o tranzacție comercială, nu orice tranzacție comercială constituie în mod necesar un contract. Astfel, mai multe tranzacții comerciale individuale ar putea rezulta dintr-un singur contract-cadru. În plus, protecția dreptului creditorului la plata în termen în cadrul unei tranzacții comerciale ar încuraja faptul de a nu limita protecția menționată la contracte, ci de a o extinde la operațiunile comerciale.
- 20 În cazul în care noțiunea „tranzacție comercială” ar trebui înțeleasă ca fiind tranzacția izolată și distinctă pe care o constituie fiecare plată a chiriei, instanța de trimitere ridică de asemenea problema dacă statele membre sunt în măsură să excludă, în temeiul articolului 12 alineatul (4) din Directiva 2011/7, aplicarea acestei directive la contractele de închiriere încheiate înainte de 16 martie 2013 atunci când întârzierile în efectuarea plății chiriilor survin după această dată.
- 21 Instanța de trimitere arată că articolul 12 alineatul (4) din directiva menționată utilizează noțiunea „contract”, iar nu „tranzacție”, în timp ce în numeroase alte dispoziții apare noțiunea „tranzacție”. Ea apreciază însă că subzistă o îndoială cu privire la aspectul dacă obiectivul Directivei 2011/7 este sau nu este acela de a proteja raporturile individuale permanente sau recurente și dacă nu este necesar, prin urmare, în interpretarea articolului 12 alineatul (4) din această directivă, să se acorde preferință principiului aplicării imediate a legii noi.
- 22 În aceste condiții, Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia, Polonia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Închirierea de spații este o prestare de servicii în sensul articolului 2 punctul 1 și al articolului 3 din Directiva 2011/7[, precum și în sensul considerentelor (2), (3), (7), (11), (18) și (23) ale directivei]?
- 2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, la încheierea unui contract de închiriere pe durată nedeterminată, se consideră că tranzacția comercială în sensul articolului 1 alineatul (1), al articolului 2 punctul 1 și al articolelor 3, 6 și 8 din Directiva 2011/7[, precum și al considerentelor (1), (3), (4), (8), (9), (26) și (35) ale directivei] este contractul de închiriere în general sau fiecare operațiune separată sub forma plății chiriei în contrapartida punerii la dispoziție a spațiilor și a utilităților aferente?
- 3) În cazul în care, ca urmare a răspunsului la a doua întrebare, se constată că tranzacția comercială o constituie plata chiriei în contrapartida punerii la dispoziție a spațiilor și utilităților aferente, articolul 1 alineatul (1), articolul 2 punctul 1 și articolul 12 alineatul (4) din Directiva 2011/7[, precum și considerentul (3) al directivei] trebuie interpretate în sensul că statele membre pot exclude din domeniul de aplicare al directivei contractele de închiriere încheiate înainte de 16 martie 2013 atunci când întârzierea în efectuarea plăților chiriei a survenit după această dată?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la a doua și la a treia întrebare

- 23 Prin intermediul celei de a doua și al celei de a treia întrebări preliminare, care trebuie analizate în primul rând și împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 12 alineatul (4) din Directiva 2011/7 trebuie interpretat în sensul că statele membre pot exclude din domeniul de aplicare al acestei directive întârzierile în efectuarea plăților în executarea unui contract încheiat înainte de 16 martie 2013 chiar și atunci când aceste întârzieri survin după această dată sau dacă plățile respective constituie tranzacții comerciale care trebuie în mod necesar să se încadreze în domeniul de aplicare în timp al directivei menționate.

- 24 Articolul 12 alineatul (4) din Directiva 2011/7 permite statelor membre să decidă, cu ocazia transpunerii directivei în cauză, dacă doresc să excludă din domeniul de aplicare al acesteia contractele încheiate înainte de 16 martie 2013.
- 25 Trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, rezultă atât din cerința aplicării uniforme a dreptului Uniunii, cât și din cea a principiului egalității că termenii unei dispoziții a dreptului Uniunii care nu conține nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a stabili sensul și domeniul său de aplicare trebuie, în mod normal, să primească în întreaga Uniune o interpretare autonomă și uniformă (Hotărârea din 18 octombrie 2016, Nikiforidis, C-135/15, EU:C:2016:774, punctul 28 și jurisprudența citată).
- 26 Întrucât articolul 12 alineatul (4) din Directiva 2011/7 nu conține nicio trimitere la dreptul statelor membre, se impune a fi interpretat, așadar, în mod autonom și uniform. O asemenea interpretare trebuie stabilită ținând seama în același timp de termenii acestei dispoziții, de contextul în care se înscrie, precum și de obiectivul urmărit de directiva menționată (Hotărârea din 10 noiembrie 2016, Kovalkovas, C-477/16 PPU, EU:C:2016:861, punctul 33).
- 27 Astfel, în ceea ce privește modul de redactare a articolului 12 alineatul (4) din Directiva 2011/7, trebuie remarcat faptul că legiuitorul Uniunii folosește expresia „contracte încheiate”, iar nu expresia „tranzacții comerciale”, reluată în alte dispoziții ale acestei directive.
- 28 În consecință, și fără a fi necesar să se stabilească în cadrul prezentei trimiteri preliminare dacă noțiunea „tranzacții comerciale” poate viza, astfel cum pare să sugereze instanța de trimitere, modalitățile de executare a unui contract, este suficient să se constate că legiuitorul Uniunii s-a asigurat, în orice caz, că nu folosește în niciun mod această expresie atunci când a determinat întinderea opțiunii recunoscute statelor membre la articolul 12 alineatul (4) din Directiva 2011/7.
- 29 Examinarea modului de redactare a acestei dispoziții conduce, așadar, la a considera că, prin utilizarea expresiei „contracte încheiate”, legiuitorul Uniunii a înțeles să permită statelor membre să excludă din domeniul de aplicare al Directivei 2011/7 raporturile contractuale încheiate înainte de 16 martie 2013, în întregime, inclusiv efectele care decurg din raporturile contractuale menționate și care se materializează după această dată.
- 30 Această interpretare este confirmată de contextul dispoziției în cauză și, mai precis, de domeniul de aplicare al articolului 13 din Directiva 2011/7.
- 31 Astfel, articolul 13 menționat abrogă Directiva 2000/35 de la 16 martie 2013, prevăzând în același timp că directiva în cauză rămâne totuși aplicabilă pentru contractele încheiate înainte de această dată și cărora nu li se aplică Directiva 2011/7 în temeiul articolului 12 alineatul (4) din aceasta.
- 32 Rezultă că, atunci când un stat membru a făcut uz de opțiunea care îi este recunoscută la articolul 12 alineatul (4) din Directiva 2011/7, contractele încheiate înainte de 16 martie 2013 rămân, sub rezerva articolului 6 alineatul (3) litera (b) din Directiva 2000/35, guvernate de această din urmă directivă, inclusiv pentru efectele lor viitoare, în pofida faptului că Directiva 2000/35 este în principiu abrogată începând de la aceeași dată. În acest caz, Directiva 2011/7 nu se poate aplica efectelor unor astfel de contracte, care survin începând de la 16 martie 2013, întrucât acestea nu pot intra în același timp sub incidența dispozițiilor Directivei 2000/35 și a dispozițiilor Directivei 2011/7.
- 33 Din ceea ce precedă rezultă că litigiile referitoare la plăți datorate după 16 martie 2013 nu pot intra sub incidența dispozițiilor Directivei 2011/7 atunci când contractul în temeiul căruia trebuie onorate plățile respective a fost încheiat înainte de această dată și când statul membru în cauză a făcut uz de opțiunea prevăzută la articolul 12 alineatul (4) din Directiva 2011/7.

- 34 Prin urmare, trebuie să se răspundă la a doua și la a treia întrebare adresate că articolul 12 alineatul (4) din Directiva 2011/7 trebuie interpretat în sensul că statele membre pot exclude din domeniul de aplicare al acestei directive întârzierile în efectuarea plăților în executarea unui contract încheiat înainte de 16 martie 2013 chiar și atunci când întârzierile respective survin ulterior acestei date.

Cu privire la prima întrebare

- 35 Având în vedere răspunsul dat la a doua și la a treia întrebare, nu este necesar să se răspundă la prima întrebare.
- 36 Astfel, întrucât contractul în discuție în litigiul principal a fost încheiat înainte de 16 martie 2013 și întrucât Republica Polonă a utilizat opțiunea prevăzută la articolul 12 alineatul (4) din Directiva 2011/7, contractul menționat nu poate intra în domeniul de aplicare în timp al acestei directive, așa încât este inutil să se stabilească dacă el trebuie să fie exclus și din domeniul de aplicare material al acesteia.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 37 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a noua) declară:

Articolul 12 alineatul (4) din Directiva 2011/7/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 februarie 2011 privind combaterea întârzierii în efectuarea plăților în tranzacțiile comerciale trebuie interpretat în sensul că statele membre pot exclude din domeniul de aplicare al acestei directive întârzierile în efectuarea plăților în executarea unui contract încheiat înainte de 16 martie 2013 chiar și atunci când întârzierile respective survin ulterior acestei date.

Semnături

i — Partea introductivă din prezentul text a făcut obiectul unei modificări de ordin lingvistic ulterior primei publicări.